

Lezen 3F is erop gericht om leerlingen te begeleiden naar het door Meijerink c.s. geformuleerde referentieniveau 3F voor begrijpend lezen (zie volgende paragraaf) en als voorbereiding op het examen tekstbegrip voor havo en vwo. Het programma kan gebruikt worden naast elke lesmethode en kan de instructie en training, die in lesmethodes aangeboden worden, op het gebied van begrijpend lezen vervangen. Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben om met het programma te kunnen werken.

DE INHOUD VAN LEZEN 3F

De stof van Lezen 3F is op de eerste plaats gebaseerd op de examenbundel havo Nederlands van 2015/2016 en op de tweede plaats de inhoud van Lezen 2F. Wat dit betreft is sprake van een cumulatieve opbouw.

Een verschil met Lezen 2F is ook dat Lezen 3F meta-taliger is. De theorie over een onderwerp, ongeveer zoals weergegeven in de examenbundel, wordt na het oefenen op (deel)vaardigheden in de meeste rubrieken aan het eind nog eens op een rij gezet. Bovendien zijn er meer en langere teksten gebruikt in Lezen 3F. Er moet dus gewoon meer gelezen worden.

Lezen 3F is vooral bedoeld voor leerlingen aan het eind van de havo-opleiding en in de klassen 4 en 5 van het vwo. Het programma kan gebruikt worden als actieve voorbereiding op het examen Tekstbegrip in havo en vwo

De stof valt in twee delen uiteen. Het eerste deel, dat wordt bevraagd in de toets Rubriek A t/m E bestrijkt de onderwerpen: oriënteren, citeren, formuleren (rubriek A), onderwerp, hoofdvraag, hoofdgedachte (rubriek B), tekstsoort en schrijfdoel (rubriek C), signalen en verbanden (rubriek D), functie van tekstdelen (rubriek E). Het tweede deel, dat aan de orde komt in de toets Rubriek F t/m J gaat over: standpunten en argumenten (rubriek F), structuren van argumentatie (rubriek G), argumentatiefouten (rubriek H), beoordelen van argumentatie (rubriek I) en samenvatten (rubriek J).

Terwijl de meeste oefeningen gaan over delen van de stof en deelvaardigheden, komt in de laatste oefening van elke rubriek de complete stof nog een keer langs. Deze laatste oefeningen zijn dus belangrijk voor de voorbereiding op de toets.

Inhoud

In Lezen 3F wordt de kennis aangeleerd en worden de vaardigheden getraind die vereist zijn voor het behalen van het Meijerinkniveau 3F. Daarbij wordt gebruikgemaakt van teksten die Meijerink c.s. en SLO geschikt achten voor de leerlingen die toewerken naar dit niveau. De stof is ingedeeld in 9 inhoudelijke rubrieken:

- Oriënteren, citeren, formuleren (rubriek A)
- Onderwerp, hoofdvraag, hoofdgedachte (rubriek B)
- Tekstsoort en schrijfdoel (rubriek C)
- Signalen en verbanden (rubriek D)
- Functie van tekstdelen (rubriek E)
- Standpunten en argumenten (rubriek F)
- Structuren van argumentatie (rubriek G)
- Argumentatiefouten (rubriek H)

Beoordelen van argumentatie (rubriek I)

Samenvatten (rubriek J)

Hieronder wordt elk van deze rubrieken iets verder uitgewerkt.

RUBRIEK A: ORIËNTEREN, CITEREN, FORMULEREN

Deze eerste drie oefeningen van het programma gaat over de verschillende manieren waarop een lezer de tekst kan benaderen: alledaags, intensief of zoekend, en de vier doelen die een schrijver met een tekst kan hebben: informeren, overtuigen, overhalen/activeren en amuseren. Dan volgt een oefening over citeren en de manier waarop je een citaat uit een tekst moet inkorten en weergeven. Dan volgt een oefening over formuleren, met name het gebruik van eigen woorden daarbij. In oefening A6 komen alle onderdelen van de stof van deze rubriek nog een keer langs, op de manier waarop dat ook in de toets gebeurt, in deze oefening wel met feedback.

1 Lees en bekijk het begin van deze tekst. Geef met één woord aan waar de tekst in ieder geval over zal gaan.

Jeugd in de jungle

Naar: dr. Rita Kohnstam, *Jeugd in de jungle*, NRC Handelsblad.

[...]

Nog 15

OK ✓ A..A A-Z Tip! Stop

Oefening A3 gaat over oriënteren. Op basis van titel en/of illustratie kan een lezer proberen te voorspellen waar een tekst over zal gaan. Vervolgens is het belangrijk om de inleiding goed te lezen. De oefening bevat zowel open vragen als meerkeuzevragen.

RUBRIEK B: ONDERWERP, HOOFDVRAAG, HOOFDGEDACHTE

Onderwerp en hoofdgedachte zijn bij het verkennen van de tekst in rubriek A al summier aan de orde geweest. In deze rubriek wordt verder geoefend met het herkennen van het onderwerp, niet alleen van de hele tekst, maar ook per alinea (deelonderwerp). Ook het vinden van aanwijzingen in de inleiding wordt hier verder uitgewerkt en het speuren naar kernzinnen. De laatste oefening gaat over het vinden van hoofdvraag en hoofdgedachte bij verschillende teksten. De oefening bestaat gedeeltelijk uit open vragen en gedeeltelijk uit meerkeuzevragen.

Bewegen verkleint kans op depressie

[1] Onderzoekers uit het Verenigd Koninkrijk en Canada ontdekten dat mensen die gedurende het grootste deel van hun volwassen jaren actief bewegen, minder depressieve symptomen ervaren dan degenen die minder actief zijn geweest. Eerdere

2 Wat is de kernzin van alinea 1 van deze tekst en tevens een samenvatting van de hele tekst?

Onderzoekers uit ... zijn geweest.

Eerdere onderzoeken ... ook aangetoond.

Het bijzondere ... zijn gevolgd.

De vrijwilligers ... jaar oud.

Daarnaast moesten ... werden gemeten.

A..A

A-Z
Tip !
Stop

Nog 11

Oefening B3 gaat over kernzinnen. Die zijn belangrijk voor het begrijpen van de grote lijn van een tekst.

RUBRIEK C: TEKSTSOORT EN SCHRIJFDOEL

Teksten kunnen op vele manieren worden ingedeeld. Je kunt kijken naar de soort tekst waar je mee te maken hebt of proberen uit te vinden wat de schrijver van je wil. In de eerste oefening van dit programma wordt geoefend met het afleiden van het schrijfdoel van de titel van een tekst. Vervolgens gaat de rubriek over hoofdgedachte en tekstsoort. Er worden globaal drie tekstsoorten onderscheiden: informatieve, beschouwende en betogende teksten, maar niet altijd is dat onderscheid zo duidelijk. Zo zijn er bijvoorbeeld beschouwingen met uiteenzettende (informatieve) elementen en betogen met beschouwende elementen. Vrijwel alle rubrieken hebben een plaats-woord-oefening over de theorie van de rubriek. In Rubriek C is dat oefening C4. In de laatste oefening komt de hele stof van de rubriek weer een keer langs, in veel gevallen met uitgebreide feedback.

Kies het juiste woord voor elke open plaats.

DE THEORIE

Op het examen tekstbegrip kun je drie tekstsoorten verwachten:
 1 informatieve tekst of (1)
 2 (2) tekst of beschouwing
 3 betogende, (3) tekst of betoog

ad 1: de informatieve tekst of uiteenzetting. Hierin wordt uitgelegd hoe een bepaalde zaak of gebeurtenis in elkaar zit. Het (4) is de lezers te (5) , iets te laten begrijpen. Zo'n tekst is (6) : de schrijver geeft geen eigen mening en voornamelijk (7) informatie. Dat kan wel informatie zijn over de (8) van anderen.

objectief
 onderscheid
 opsomming
 overtuigen
 overtuigende
 schrijver
 standpunt
 subjectief
 uiteenzetting
 verklaringen

Nog 22

OK ✓ Terug Vooruit A-Z Help i Stop

Oefening C4 is een plaats-woord-oefening over de theorie die in rubriek C aan de orde komt. Op elke open plaats moet het juiste woord gekozen worden. Onder de Help-knop zit een spiekscherm.

RUBRIEK D: SIGNALLEN EN VERBANDEN

Rubriek D begint met een koppels-oefening waarin alle reeds eerder aangeleerde signaalwoorden nog eens langskomen. Het gaat om signaalwoorden die duiden op: conclusie, doel-middel, oorzaak-gevolg, opsomming, reden-verklaring-argument-motief, samenvatting, tegenstelling, tijdvergelijking, voorbeeld-toelichting en voorwaarde. In D2 moeten in een tekst de juiste signaalwoorden geplaatst worden En in de daarop volgende oefeningen moeten met behulp van de signaalwoorden verbanden binnen zinnen en in teksten worden aangeduid.

Waar zijn deze woorden een signaal van? Kies het juiste verband.

denk hierbij aan, bijvoorbeeld, zo, ter illustratie, namelijk →

doel-middel tijd reden/verklaring/argument/motief

samenvatting tegenstelling opsomming

voorbeeld-toelichting vergelijking

dus, dan ook, kortom, hieruit volgt, concluderend, al met al → conclusie
als, wanneer, indien, in het geval dat, mits, tenzij → voorwaarde
door, doordat, waardoor, te danken/wijten aan, zodat → oorzaak/gevolg

Nog 8

A-Z Help Stop

Oefening D1 is een koppels-oefening waarin alle reeds eerder aangeleerde signaalwoorden nog eens langskomen. Onder de Help-knop zit een spiekscherm.

RUBRIEK E: FUNCTIES VAN TEKSTDELEN

Taaluitingen en teksten hebben een functie. In rubriek E wordt gestart met drie speelse oefeningen waarmee het begrip ‘functie’ wordt uitgelegd, namelijk ‘iets wat de schrijver doet’. Aan de orde komen de (termen voor) functies die ook in examens kunnen voorkomen: *aanbeveling, aanleiding, afweging, anekdote, argument, bewering/stelling, bewijsvoering, definitie, doelstelling, hypothese, introductie, karakterisering, relativering/nuancering, onderbouwing, ontkrachting/weerlegging, oorzaak, opsomming, tegenstelling, tegenwerping, toelichting, toepassing, uitwerking, verklaring, voorbehoud, voorwaarde, vraagstelling*. In de volgende oefeningen wordt eerst met korte en dan met langere teksten geoefend. Van delen van die teksten moet aangegeven worden wat de functie ervan is.

Je ziet een functiewoord. Wat DOET de schrijver dan? Kies de juiste omschrijving.

bewering/stelling →

- de schrijver geeft aan waardoor iets zo geworden is
- de schrijver omschrijft een bepaalde term of begrip
- de schrijver verkondigt zijn mening

doelstelling → de schrijver geeft aan wat hij wil bereiken
 tegenstelling → de schrijver noemt iets wat tegenover het voorgaande staat

Nog 8

A-Z Help Stop

RUBRIEK E: STANDPUNTEN EN ARGUMENTEN

Dit onderwerp is ook in Lezen 2F aan de orde geweest, maar hier gaan we echt de diepte in. In 2017 hebben enkele veranderingen plaatsgebonden in de manier waarop argumentatieve vaardigheden worden bevraagd in de centrale examens leesvaardigheid havo en vwo. Dat is het resultaat van de Syllabuscommissie Nederlands havo/vwo, in 2013 ingesteld door het College voor Toetsen en Examens, ingesteld naar aanleiding van zorgen van een aantal hoogleraren Nederlands over het centraal examen Nederlands. De syllabuscommissie kreeg de opdracht om het argumentatieve begrippenkader tegen het licht te houden en daar zo nodig wijzigingen in aan te brengen. In het examen van 2017 is voor het eerst met de nieuwe syllabi gewerkt. Voor een overzicht van wat er veranderd is en waarom, zie *Levende Talen Magazine* 2016 - 6.

In de eerste oefening van deze rubriek wordt de reeds behandelde stof herhaald aan de hand van argumentaties in korte teksten. De tweede oefening gaat over de vorm die standpunten en argumenten kunnen hebben, bijvoorbeeld bevel, advies, retorische vraag, ironie, en het herkennen van tegenargumenten en weerleggingen. Dan volgt een oefening over soorten argumenten in korte tekstjes, ook wel argumentatieschema's genoemd. Onderscheiden worden: argumentatie op basis van oorzaak en gevolg, op basis van kenmerk of eigenschap, op basis van voor- en nadelen, op basis van voorbeelden, op basis van vergelijking, op basis van autoriteit. Dan volgt een plaats-woord-oefening over de verschillende begrippen die bij argumentatie gebruikt worden, de theorie dus eigenlijk en in de laatste oefening komt alle stof terug en is ook aandacht voor het gegeven dat delen van een argumentatie weggelaten kunnen worden. In het nieuwe begrippenkader is geen sprake meer van objectieve en subjectieve argumenten, maar van informatieve en waarderende argumenten.

[1] 'Een staat gesticht door een oorlog zal alleen door oorlog blijven bestaan,' zegt de filosoof Charles Montesquieu (1689-1755). [2] Het is dus onwaarschijnlijk dat Suriname zal eindigen in een democratie. [3] Het begin van deze staat was een staatsgreep. [...]

1 Lees en bekijk dit tekstfragment. Welk onderdeel van de argumentatie is weggelaten?

a) Het argument is weggelaten.

b) Het standpunt is weggelaten,

c) De argumentatie is compleet.

d) Het verbindende element is weggelaten.

A..A

A-Z
Tip !
Stop

Nog 24

In oefening F6 komt alle stof terug en is ook aandacht voor het gegeven dat delen van een argumentatie weggelaten kunnen worden.

RUBRIEK G: STRUCTUREN VAN ARGUMENTATIE

De syllabuscommissie van het College voor Toetsen en Examens heeft bepaald dat leerlingen op het examen slechts onderscheid hoeven te kunnen maken tussen enkelvoudige, nevenschikkende en onderschikkende argumentatie. In Lezen 3F wordt daarnaast ook stilgestaan bij afhankelijke en onafhankelijke argumenten. In de oefeningen verschijnen af en toe stroomschema's van argumentaties waaraan een of meer onderdelen ontbreken, die ingevuld moeten worden. Ook tegenargument en weerlegging komen een aantal keren langs. Begonnen wordt met losse argumentaties (zie onder), vervolgens komen korte en verderop langere teksten langs die geanalyseerd moeten worden.

Het best kun je op het strand gaan jatten bij slecht weer.

?

1 Dit schema geeft een enkelvoudige argumentatie weer. Welk argument past in het onderste vak?

- a) Het is een fantastische bezigheid.
- b) Dan zijn er geen toeristen, dus de kans dat je gepakt wordt is kleiner.
- c) De kans is dan kleiner dat iemand de politie belt.
- d) En neem ook een fiets mee voor de zware spullen.

Nee, dat zijn twee argumenten. Probeer opnieuw.

OK

In de oefeningen verschijnen af en toe stroomschema's van argumentaties waaraan een of meer onderdelen ontbreken, die ingevuld moeten worden. Dit is een voorbeeld uit oefening G1, die gaat over afzonderlijke argumentaties, zonder bijpassende tekst.

RUBRIEK G: ARGUMENTATIEFOUTEN

In het nieuwe begrippenkader wordt een groot aantal drogredenen niet langer als zodanig behandeld of benoemd. In navolging daarvan onderscheidt Lezen 3F twee soorten argumentatiefouten: (1) een onjuist beroep op een argumentatieschema (oorzaak-gevolg-schema, kenmerken-eigenschappenschema, vergelijkingsschema, voor-en nadelenschema en autoriteitsschema) en (2) de overtreding van een discussieregel (persoonlijke aanval, ontduiken van de bewijslast, cirkelredenering, vertekening van een standpunt, bespelen van het publiek). In de examens komen alleen deze argumentatiefouten aan de orde. In rubriek G wordt begonnen met een teksten waarin argumentatieschema's al dan niet fout zijn toegepast en dan volgt een aparte oefening over overtredingen van discussieregels. Dan volgt een oefening over de geldigheid van redeneringen. Gevolgd door twee oefeningen met teksten waar argumentaties in voorkomen.

1

Welke conclusie is geldig?

Als het warm is, ga ik naar het strand. Het is vandaag 30 graden, dus ...

a) ik ga niet naar het strand

b) ik ga naar het strand

c) ik ga zwemmen

d) het is warm

Nog 12

A-Z

Tip !

Stop

Oefening H3 gaat over logica en heet: Conclusies trekken. Geldigheid van redeneringen is een van de voorwaarden voor een goede argumentatie.

RUBRIEK I: BEOORDELEN VAN ARGUMENTATIE

In rubriek I komt alles over argumentatie nog een keer samen. Het gaat nu niet alleen om het analyseren van standpunten en argumenten en de argumentatiestructuur, maar ook om het beoordelen van dat alles. Bij het beoordelen van argumentatie moet een leerling kunnen vaststellen of deze aanvaardbaar is. Bij een aanvaardbare argumentatie (1) is elk argument *afzonderlijk* aanvaardbaar en relevant; (2) zijn de argumenten onderling consistent en spreken elkaar niet tegen; (3) zijn de argumenten samen voldoende als onderbouwing van het ingenomen standpunt; (4) is de redenering geldig. In deze rubriek een aparte oefening over argumenteren over beleid. Voor het beoordelen van zulke discussies geleden heldere regels.

Discussies over **beleid** komen veel voor. In een beleidsbetog moet de **verdediger** van een voorstel vier standaardvragen met JA kunnen beantwoorden:

1. *Levert het huidige beleid ernstige problemen op?*
2. *Is het beleidsvoorstel uitvoerbaar?*
3. *Is het beleidsvoorstel doeltreffend?*
4. *Wegen de voordelen op tegen de nadelen?*

De verdediger heeft de **bewijslast**: wie iets wil veranderen, moet dat verdedigen. Hij moet voor elk van de vier standaardvragen minstens één goed argument geven.

De **tegenstander** hoeft slechts twijfel te zaaien over één van de punten die de verdediger noemt. Daarmee haalt hij het betog onderuit.

© Muiswerk Educatief

1 van 1

Uitleg scherm bij oefening 12 over argumenteren over beleid. Stapsgewijs kan hier worden vastgesteld hoe de argumentatie beoordeeld moet worden.

RUBRIEK J: SAMENVATTEN

De laatste rubriek gaat over samenvatten. Voor een goede samenvatting heb je alle kennis en vaardigheden nodig die in voorgaande rubrieken aan de orde geweest zijn *het herkennen van de tekstsoort, het herkennen van kernzinnen, het inkorten van zinnen, het onderscheiden van standpunten en argumenten en de structuur van een argumentatie*. In een computerprogramma als Lezen 3F kunnen helaas geen hele samenvattingen geschreven worden, dat moet in de praktijk van de klas gebeuren. Er kunnen wel goede samenvattingen gekozen en geanalyseerd worden. De stof geeft aan waar een goede samenvatting over een bepaalde tekstsoort aan moet voldoen.

Een samenvatting moet meestal kort zijn. Daarom wordt in de eerste oefening aandacht besteed aan het 'besparen op woorden' door bijvoorbeeld werkwoordelijke uitdrukkingen en bijzinnen weg te laten. Dan volgen oefeningen in respectievelijk het samenvatten van een uiteenzetting, een betoog en een beschouwing. In de laatste oefening komt alle stof van deze rubriek weer langs.

1 Lees deze tekst. Wat voor tekst is dit? Maak een keuze.

een uiteenzetting

een betoog

een beschouwing

Nog 14

A..A A-Z Tip! Stop

In oefening J5 moet van elke tekst eerst worden vastgesteld wat voor soort tekst is. Pas daarna kan het stramien voor het samenvatting van de betreffende tekstsoort gevolgd worden.

OVERZICHT LEZEN 3F

Links in het overzicht staan de onderwerpen. In de tweede kolom de namen van de oefeningen die over het onderwerp gaan.

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
A oriënteren, citeren, formuleren	1 Inleiding	Plaats woord	2	15 .. 19
	2 Omgaan met examenteksten	Wijzig tekst	1	10
	3 Oriënteren	Meerkeuze	1	15
	4 Citeren	Meerkeuze	1	16
	5 Zeg in eigen woorden	Meerkeuze	1	13
	6 Oriënteren, citeren, formuleren	Meerkeuze	2	16
B onderwerp, hoofdgedachte	1 Onderwerp, hoofdvraag, hoofdgedachte	Meerkeuze	2	15
	2 Inleidingen	Meerkeuze	2	15
	3 Speuren naar kernzinnen	Meerkeuze	1	12
	4 Deelonderwerpen	Meerkeuze	1	8
	5 De theorie	Plaats woord	1	28
	6 Onderwerp en hoofdgedachte	Meerkeuze	3	12
C tekstsoort en schrijfdoel	1 Titel en tekstsoort	Open vraag	3	12
	2 Hoofdgedachte en tekstsoort	Meerkeuze	3	9
	3 Ingewikkelde tekstsoorten	Meerkeuze	2	9
	4 De theorie	Plaats woord	1	22
	5 Tekstsoort en schrijfdoel	Meerkeuze	2	12
D signalen en verbanden	1 Bekende signaalwoorden	Koppels	1	11
	2 Signaalwoorden plaatsen	Plaats woord	1	19 .. 22
	3 Signaalwoord en verband met het voorafgaande	Meerkeuze	5	16
	4 Verbanden in fragmenten	Meerkeuze	2	16
	5 Verbanden in een tekst	Meerkeuze	4	14
E functie van tekstdelen	1 Waar duidt dit op?	Koppelpuzzel	1	10
	2 Functiewoord en omschrijving	Koppels	1	10
	3 Omschrijving en functiewoord	Koppels	1	18
	4 Functie van tekstdelen in korte teksten	Meerkeuze	3	15
	5 De theorie	Plaats woord	1	20
	6 Functie van tekstdelen in langere tekst - 1	Meerkeuze	3	9
	7 Functie van tekstdelen in langere tekst - 2	Meerkeuze	3	10
F standpunten en argumenten	1 Korte argumentaties	Open vraag	4	15
	2 De vorm van standpunt en argument	Meerkeuze	4	16
	3 Soorten argumenten	Meerkeuze	7	16
	4 Argumenteren in korte teksten	Meerkeuze	7	12
	5 Begrippen bij argumentatie	Plaats woord	1	19 .. 30
	6 Onderdelen van argumentatie	Meerkeuze	4	24
G structuren van argumentatie	1 Argumentatiestructuren	Meerkeuze	3	15
	2 Onderwerp, standpunt, argumentatie	Meerkeuze	4	9
	3 Structuur in langere tekst	Meerkeuze	1	10
	4 Argumentatie in informatieve tekst	Meerkeuze	1	15
	5 Structuur in lange tekst	Meerkeuze	2	12
H argumentatiefouten	1 Drogredenen en argumentatieschema's	Meerkeuze	3	12
	2 Drogredenen en discussieregels	Meerkeuze	3	10
	3 Conclusies trekken	Meerkeuze	2	12
	4 De theorie	Plaats woord	1	30
	5 Argumentatiefouten	Meerkeuze	4	18
I beoordelen van argumentatie	1 Argumentatie in korte teksten	Meerkeuze	7	12
	2 Argumenteren over beleid	Meerkeuze	1	15
	3 Argumentatie in langere teksten	Meerkeuze	7	8
	4 De theorie	Plaats woord	1	24
	5 Argumentatie beoordelen	Meerkeuze	8	15
J samenvatten	1 Minder woorden gebruiken	Open vraag	2	10
	2 Samenvatten van een uiteenzetting	Meerkeuze	2	10

	3 Samenvatten van een betoog	Meerkeuze	1	13
	4 Samenvatten van een beschouwing	Meerkeuze	1	13
	5 Samenvatten	Meerkeuze	2	14